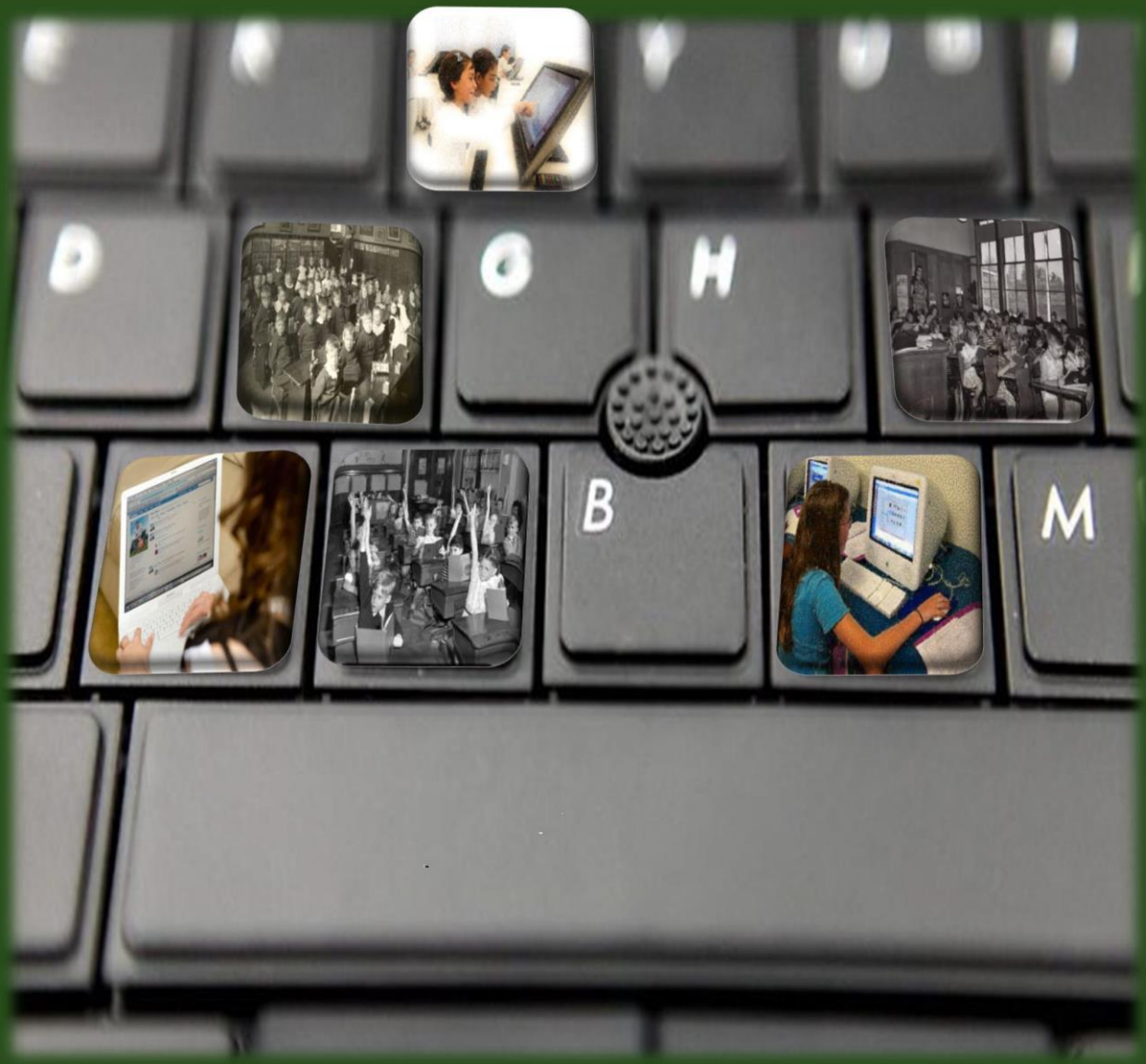
ОПШТИНА ШТИП
КОМИСИЈА ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, СОВЕТ НА ОПШТИНА ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ ШТИП

СОВРЕМЕНОТО ВОСПИТАНИЕ И ОБРАЗОВАНИЕ
- СОСТОЈБИ, ПРЕДИЗВИЦИ И ПЕРСПЕКТИВИ-

Штип, 2017

ОПШТИНА ШТИП

КОМИСИЈА ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, СОВЕТ НА ОПШТИНА ШТИП

ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ

СОВРЕМЕНОТО ВОСПИТАНИЕ И ОБРАЗОВАНИЕ

-состојби, предизвици и перспективи-

2017, Штип

MUNICIPALITY OF STIP

COMMITTEE ON EDUCATION, COUNCIL OF THE MUNICIPALITY OF STIP

FACULTY OF EDUCATIONAL SCIENCES

CONTEMPORARY EDUCATION - CONDITIONS, CHALLENGES AND PERSPECTIVES -

2017, STIP

Издава
Универзитет „Гоце Делчев“ Штип

За издавачот
Блажо Боев

Организационен одбор
Снежана Мирасчиева–**претседател**
Членови
Соња Петровска, Емилија Петрова Ѓорѓева, Никола Смилков, Снежана Јованова Митковска, Даниела Коцева, Весна Ничева, Елена Ташкова, Јовче Арсов, Соња Николовска, Атанас Крстовски, Цветанка Красиќ, Снежана Санева, Илија Митров, Трајан Коцев, Јордан Митков, Данче Николовска Вратеовска, Димитар Љуботенски, Зоран Костовски, Вања Џамбазова Николовска, Јане Миланов, Ирена Китанова, Верица Јосимовска, Оливер Цацков

главен и одговорен уредник
Снежана Мирасчиева

уредник
Соња Петровска

уредувачки одбор
Снежана Мирасчиева (Македонија), Димитар Димитров (Бугарија), Младен Вилотијевиќ (Србија), Нина Биједиќ (Босна и Херцеговина), Лилјана Тодорова (Бугарија), Татјана Атанасова Пачемска (Македонија), Кристинка Селаковиќ (Србија), Јосип Милат (Хрватска), Емилија Петрова Ѓорѓева (Македонија), Трајан Попкочев (Бугарија), Крстивоје Шпијуновиќ (Србија)

лектура на македонски јазик
Весна Ристова

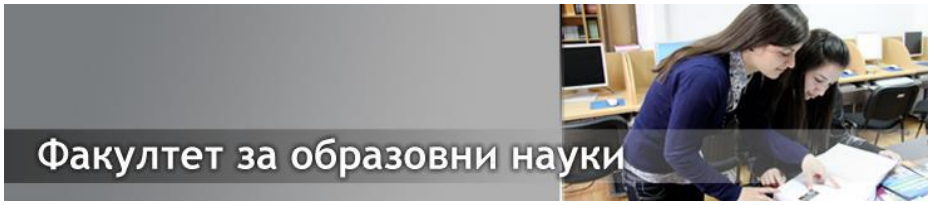
лектура на англиски јазик
Снежана Кирова

дизајн на корица
Никола Смилков

техничка поддршка
Даниела Коцева, Верица Јосимовска

Тираж 100
Печати
Фотомакпринт, Штип

ISBN: 978-608-244-472-7

СОБРАНИЕ НА ОПШТИНА ШТИП, ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ

ПЕТТА НАУЧНО - СТРУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА СО МЕЃУНАРОДЕН КАРАКТЕР НА ТЕМА:
СОВРЕМЕНОТО ВОСПИТАНИЕ И ОБРАЗОВАНИЕ
- СОСТОЈБИ, ПРЕДИЗВИЦИ И ПЕРСПЕКТИВИ-

17 мај Голема сала Собрание на Општина Штип

СОДРЖИНА

Предговор.....10

Марина Гацова, Вишна Гацова Тимовска, Габриела Димова
ЗДРАВСТВЕНО ВОСПИТУВАЊЕ И ЗДРАВСТВЕНО ОБРАЗОВАНИЕ 11

Снежана Мирасчиева, Татјана Хосл
ЗА НЕКОИ ЕЛЕМЕНТИ ВО КОНЦЕПТИТЕ НА МАКЕДОНСКИОТ СИСТЕМ НА ПРЕДУЧИЛИШНО ВОСПИТАНИЕ И ОБРАЗОВАНИЕ И ВАЛДОРФ ГРАДИНКИТЕ ВО ГЕРМАНИЈА .....16.

Елизабета Симоновска
МЕСТОТО НА ВОСПИТУВАЧОТ ДЕНЕС 22

Маја Белташева
ЕДНО СОНЦЕ ЗА СИТЕ 24

Ксенија Маказлиева Трајчева
ПЕЧАТОТ ЗА ДЕЦА ВО СОВРЕМЕНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ВОСПИТАНИЕ...29

Деспина Сивевска
ЗДРАВСТВЕНО ВОСПИТАНИЕ ВО ПРЕДУЧИЛИШНАТА УСТАНОВА 38

Снежана Јованова-Митковска
ИГРАТА ВО ФУНКЦИЈА НА РАЗВОЈ НА ПОЧЕТНИ МАТЕМАТИЧКИ ПОИМИ 46

Емилија Бошковска, Даниела Тасевска, Снежана Мирасчиева
МОТИВИРАЊЕ НА НАСТАВНИЦИТЕ (ПЕДАГОШКИТЕ СПЕЦИЈАЛИСТИ).....55

Славица Танева Анева
КАКО ДА СЕ БИДЕ НАСТАВНИК ПО „МЕРКА“ НА УЧЕНИЦИТЕ? 60

Нада Арсова, Весна Ничева
ПРОФЕСИОНАЛНИОТ РАЗВОЈ НА НАСТАВНИКОТ- КЛУЧ ЗА КВАЛИТЕТНА НАСТАВА 68

Наталија Панова
ОБРАЗОВНАТА ПОЛИТИКА КАКО ДЕЛ ОД СОЦИЈАЛНАТА ПОЛИТИКА.77

Жаклина Ѓорѓиоска, Лилјана Макаријоска
МЕТОДИ ЗА ЗБОГАТУВАЊЕ НА РЕЧНИКОТ И ЈАЗИЧНИОТ ИЗРАЗ НА УЧЕНИЦИТЕ ВО СРЕДНОТО ОБРАЗОВАНИЕ 83

Јованка Денкова
ХУМОРОТ ВО КНИЖЕВНОСТА ЗА ДЕЦА ПРЕКУ СЛИКА НА ЕДНО ДЕТСТВО 91

Биљана Иванова, Снежана Кирова, Драгана Кузмановска
МУЛТИМЕДИУМИ ВО НАСТАВАТА ПО СТРАНСКИ ЈАЗИЦИ.....96

Маријана Димитрова
АСПЕКТ НА ПИШУВАЊЕТО КАКО ЈАЗИЧНА ПРОДУКТИВНА ВЕШТИНА НА ЧАСОВИТЕ ПО АНГЛИСКИ КАКО СТРАНСКИ ЈАЗИК.....100

Marijana Dimitrova, Kristine Whitnable
AN APPROACH IN TEACHING A FOREIGN LANGUAGE THROUGH FAIRYTALES 104

Ленче Насев
ТЕХНОЛОГИЈАТА ВО МУЗИЧКОТО ОБРАЗОВАНИЕ.....108

Светлана Божиновска
ИНОВАТИВНОСТ ВО УЧЕЊЕТО ПО ПРЕДМЕТОТ БИОЛОГИЈА ВО ОСНОВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ.....112

Валентина Петрушева
КОЛКУ ОЦЕНУВАЊЕТО НА УЧЕНИЦИТЕ Е ПОТРЕБНО И КАКО ТОА ВЛИЈАЕ ВРЗ РАЗВОЈОТ НА НИВНИТЕ ПОТЕНЦИЈАЛИ И КРЕАТИВНИ ИНТЕРЕСИ И ПОТРЕБИ 121

Веска Влахова
МОТИВАЦИЈАТА И УЧЕЊЕТО.....125

Данче Николовска Вратеовска
(НЕ)НАУЧЕНОТО ЗА ГЛОБАЛИЗАЦИЈАТА, ФИНАСИСКАТА ЛИБЕРАЛИЗАЦИЈА И (МИКРО И МАКРО) ЕКОНОМСКИТЕ ДИСКРЕПАНЦИ.....130

Јадранка Јовева
АСИСТИВНА ТЕХНОЛОГИЈА ЗА ДЕЦА СО ПОТЕШКОТИИ ВО ВИДОТ..134

Киро Јорданов
УЧЕНИЦИ СО ЕПИЛЕПСИЈА ВО ОБРАЗОВНИОТ СИСТЕМ.....140

Данче Николовска Вратеовска
ИНВЕСТИРАЊЕТО И МЕРЕЊЕТО НА ЕКОНОМИИТЕ БАЗИРАНИ НА ЗНАЕЊЕ150

Снежана Јованова-Митковска
АКАДЕМСКО ПИШУВАЊЕ-ПОТРЕБА И ПРЕДИЗВИК 157

Даниела Коцева, Снежана Мирасчиева, Емилија Петрова Ѓорѓева, Ирена Китанова
ОБРАЗОВАНИЕТО НА РОМИТЕ И НЕГОВИТЕ СЛАБОСТИ.....164

Оливер Цацков
ПОЗИТИВНАТА ПЕДАГОШКА КОМУНИКАЦИЈА НА НАСТАВНИКОТ ПО ИСТОРИЈА - ЗНАЕЊАТА СЕ КОРИСНИ И ТРАЈНИ.....170

Верица Јосимовска
СТРУЧНОТО УСОВРШУВАЊЕ НА НАСТАВНИКОТ ПО ИСТОРИЈА.....176

Киро Јорданов
НАДАРЕНИТЕ УЧЕНИЦИ ВО ОБРАЗОВНИОТ СИСТЕМ 180

Марина Стојанова
НАСТАВНИ СРЕДСТВА ВО НАСТАВАТА ПО МАТЕМАТИКА..... 190

Снежана Мирасчиева, Емилија Петрова Ѓорѓева, Даниела Коцева, Ирена Китанова
ФАКТОРИ НА УСПЕШНА КОМУНИКАЦИЈА НА МЕНАЏЕРОТ ВО УЧИЛИШТЕТО 197

Емилија Петрова Ѓорѓева, Снежана Мирасчиева, Ирена Китанова, Даниела Коцева
ПРИОРИТЕТИ НА СОВРЕМЕНОТО УЧИЛИШТЕ ОД ВОСПИТЕН АСПЕКТ..... 205

Ирена Китанова, Емилија Петрова Ѓорѓева, Снежана Мирасчиева, Даниела Коцева
АКТИВНО СЛУШАЊЕ ВО НАСТАВАТА И ПОУЧУВАЊЕТО 208

Емилија Попова, Данче.Николовска.Вратеовска, Слаѓана Костадиновска ЕВРОПСКИТЕ ИНВЕСТИЦИСКИ ФОНДОВИ КАКО ИНСТРУМЕНТ ЗА ХАРМОНИЗИРАН ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ ВО ЕВРОПА: ОСПОСОБУВАЊЕ НА ЗЕМЈИТЕ КАНДИДАТКИ СО ИПА.. 212

Данче Николовска Вратеовска
НАУЧНОТО СПОЗНАНИЕ ЗА ФИНАНСИСКАТА РАЗВИЕНОСТ И ЕКОНОМСКИОТ РАСТ 216

Предговор

Пред нас е петтата публикација во издание на Факултет за образовни науки под наслов „Современото воспитание и образование –состојби, предизвици и перспективи“. Станува збор за колекција на трудови кои беа презентирани на истоимената конференција која се одржа на 17 мај 2017 година во организација на Општина Штип, а во соработка со Факултетот за образовни науки при Универзитетот „Гоце Делчев“ Штип по повод 24 Мај - Св. Кирил и Методиј - денот на сесловенските просветители кој го чествуваат просветните работници. Научно-стручниот карактер на конференцијата овозможи не само размена на искуства и анализа на состојбата во воспитанието и образованието на сите нивоа, туку и трасирање на патот кон иднината на воспитно-образовниот систем во целост како еден од основните темели на развојот на заедницата.

Публикацијата под наслов „Современото воспитание и образование – состојби, предизвици и перспективи“ е продукт на размислувањата, искуствата, иницијативите и предлозите, теориски и емпириски сознанија кои беа презентирани на самата конференција.

Содржински текстовите во публикацијата третираат прашања од различни аспекти на воспитанието и образованието, во сферата на наставата, наставникот, ученикот, наставните средства, целите и содржините во воспитно-образовниот процес, прашања кои се актуелни и значајни, предизвици и потреби, идеи и искуства, на сите образовни нивоа, од предучилишно, преку основно и средно до високообразовните институции.

Оваа публикација не ја исцрпува целата проблематика која е предмет на интерес на конференцијата, со оглед на сложеноста на феноменот воспитание и образование како и комплексноста на воспитно-образовниот систем. Сложената природа на проблемот како и неговата условеност од општественото опкружување, науката, техничко-технолошкиот развој, индивидуата отвора нови полиња за дискусија, идеи за развивање, нови практики со една единствена цел, унапредување на воспитно-образовниот процес, заради зголемување на квалитетот на самиот процес и на знаењето како негов продукт.

Ова останува да сведочи за еден настан, една состојба, во одредено време како четиво за генерациите што идат.

Штип, декември, 2017 *Од уредниците*

УДК 336.76
прегледен труд

НАУЧНОТО СПОЗНАНИЕ ЗА ФИНАНСИСКАТА РАЗВИЕНОСТ И ЕКОНОМСКИОТ РАСТ

Данче Николовска Вратеовска[1]
[1]Совет на о. Штип, Комисија за образование

Апстракт
Развиеноста на финансиските пазари и институции е од есенцијално значење за растечкиот процес во економијата и општеството и обратно. Овој труд преку методите на дедукција, индукција, компаративна анализа, синтеза и историскиот метод ги дефинира мерките за финасиска развиеност, основните модели за истражување на влијанието на финансиската развиеност врз економскиот раст, како и досегашните резултати од спроведените теоретски и емпириски истражувања.
Клучни зборови: финасиски пазари и институции, растечки процес.

SCIENTIFIC KNOWLEDGE OF FINANCIAL DEVELOPMENT AND ECONOMIC GROWTH

Dance Nikolovska Vrateovska[1]
[1]Local Government Shtip, Commission of Education

Abstract
The development of the financial markets and institutions is essential for the growing process in economy and society and vice versa. By the methods of deduction, induction, comparative analysis, synthesis and historical method, this paper defines the measures for financial development, basic models for researching the impact of financial development on economic growth, and results of the conducted theoretical and empirical research.
Key words: financial markets and institutions, growing process.

Вовед

Постојат емпириски потврди за тоа дека нивото на финансискиот развој е добар показател на идните стапки на економскиот раст, акумулацијата на капитал и технолошките промени. Уште повеќе, компаративните анализи на студиите на случај, укажуваат дека временските интервали кога финансискиот систем не бил доволно развиен, се рефлектираат и со сериозно инхибирање на економскиот развој.

Мерки за определување на финансиска развиеност

Вообичаено, мерките за детерминирње на финансиската развиеност се делат во следниве групи:

- *Индикатори за големината на финансискиот сектор* во кои спаѓаат: *средствата на банките /БДП; ликвидни обврски* (депозитни пари, квази депозити и ограничени депозити*)/БДП*; *вкупни средства на инвестициони фондови /БДП и вкупни средства на осигурителни компании/БДП*;
- *Индикатори за активноста на финансискиот сектор: банкарски кредити/БДП; банкарски депозити/БДП; банкарски кредити/банкарски депозити; побарувања на*

небанкарски финансиски институции од приватен сектор/БДП; вкупна тргувана вредност на пазарот на акции/БДП;

- *Индикатори за ефикасноста на финансискот сектор: оперативни трошоци/вкупни средства на банките; нето каматна маржа*: сооднос помеѓу разликата од каматните приходи и расходи и просечна вредност на активата во даден период; *повратна активa*: нето доход/просечна годишна актива на банките; *повратна капиталот*: нето доход/ просечен годишен капитал; *индикатор на обртот*: вкупна тргувана вредност на пазарот/просечна пазарна капитализација за дадениот период; *нефункционални кредити*-проблематични, деликвентни кредити;*стапка на адекватност на капиталот*: сопствени средства/ризично пондерирана актива; *волатилност на ценовниот акциски индекс*: 360-дневна стандардна девијација на вредноста на националниот берзански индекс/годишен просек на вредноста на тој индекс;
- *Индикатори за правното и регулациско опкружување релевантно за финансиските односи:* тоа се бројни индикатори кои се однесуваат на следните аспекти: степенот до кој законите во една економија ги штитат правата на кредиторите во случај на ликвидација и реорганизација на компаниите должници; степенот до кој законите кои се однесуваат на колатералот и стечајните постапки ги штитат правата на кредиторите и должниците; правилата и процедурите што се однесуваат на опфатот и достапноста на кредитните информации расположливи преку јавните кредитни регистри или приватните кредитни бироа; степенот до кој законите ги штитат правата на малцинските акционери; степенот на обелоденување на информации, степенот на одговорност на директорите и едноставност за покренување тужба од акционерите; политичката стабилност која се изразува преку оценката за политичкиот ризик во дадена економија и во себе ги вклучува компонентите за владина стабилност, социоекономските услови, инвестицискиот профил, интерните и екстерните конфликти, законот и редот, етничките тензии, верските тензии, корумпираноста, војската и полицијата, демократската одговорност, квалитетот на бирократијата (PRS, 2014).

Врската помеѓу финансиската развиеност и економскиот раст

Врската помеѓу финансиката развиеност и економскиот раст е предмет на истражување на многу научни студии, поаѓајќи од чистата теоретска нализа па сè до емпириските панел студии за групи на земји. Некои економисти (Robinson 1952) тврдат дека „онаму каде што претпријатието води финансиите следат“ понатаму, Lukas (1988) тврди дека улогата на банкарскиот сектор во економскиот раст е пренагласена додека пак двете дела на Bagehot (1873) и Hicks (1969) докажуваат дека финансискиот систем одиграл клучна улога во индустријализацијата во Англија, обезбедувајќи акумулација на капитал за т.н. „огромни потфати“. Schumpeter (1912) во своето капитално дело акцентира дека добро развиен банкарски систем влијае стимулативно врз технолошките иниовации, преку изнаоѓање на претприемачите со најдобри шанси за иновативни производи и прозводствени процеси (Levine, 1997).

Теоријата сугерира дека финансиските инструменти, финансиските институции и финансиските пазари се општествено присутни за да ги намалат информационите и трансакционите трошоци во економијата, што од друга страна предизвикува зголемување на стапката на штедење, ги потсилува инвестиционите одлуки, технолошките иновации и овозможува долгорочен раст и развој. Кога на ова ќе се додадат и функциите на диверзифицирање на ризикот, ефикасната алокација на капиталот, мобилизирањето на заштедите, мониторирањето на менџерите и олеснувањето на размената на добра и услуги во

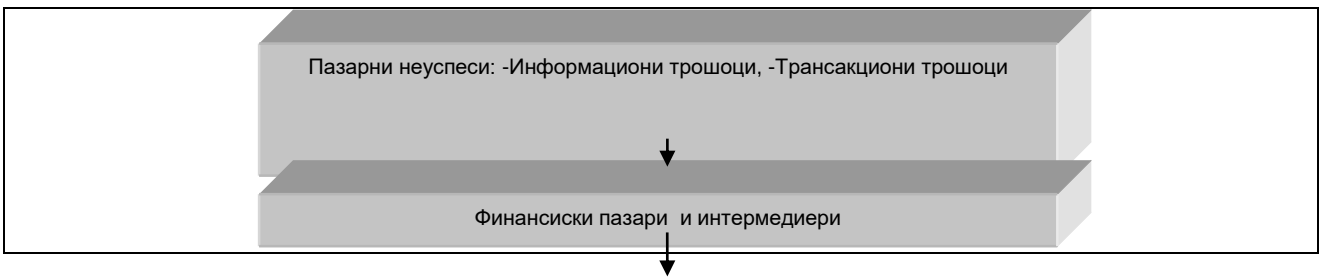
економијата, станува јасно зошто голем број на економисти во светот сметаат дека финансиската развиеност не е резултанта од пасивното следење на економскиот раст, туку е обратно. Ретроспективната анализа покажува дека земјите со поголеми банки и поактивни пазари на капитал, растат побрзо од индустриите и земјите коишто потешко доаѓаат до надворешно финансирање како резултат на послабо развиените финансиски ситеми. Исто така не треба да се занемари фактот дека и економската активност, технолошките иновации (телекомуникациите, компјутерите), нефинансиските политики, монетарната и фискалната политика и правниот систем во земјата имаат значајно влијание врз структурата и квалитетот и нивото на развиеност на финансискиот систем. Но сепак, заклучокот е дека економскиот раст бара одлично познавање на еволуцијата, структурата и на функциите на финансискиот систем како основен предуслов за обезбедување на долгорочност во развојните стратегии во една економија.

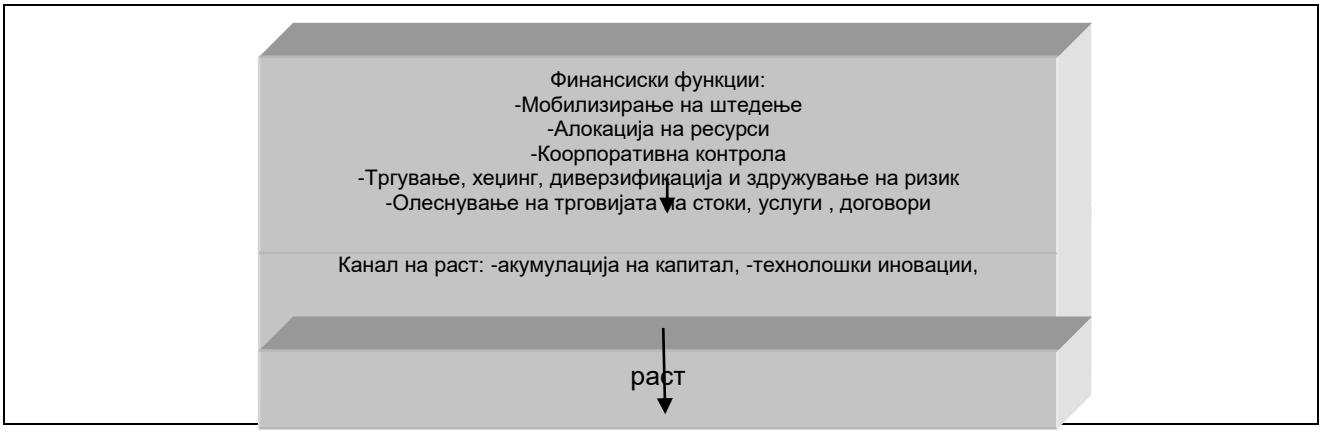
Rondo Cameron во 1967 година ја истражува историската поврзаност на банкарскиот развој и процесот на индустријализиација во Англија, Шкотска, Франција, Белгија, Германија итн. Stephen Haber ги компарира индустриите и развиеноста на пазарот на капитал во Бразил, САД и Мексико во периодот од 1830 до 1930 година, McKinnon ја прикажува врската помеѓу финансискиот систем и економскиот развој во Аргентина, Бразил, Чиле, Германија, Кореја, Индонезија и Тајван во периодот по Втората светска војна итн. Освен овие истражувања, постојат и низа други емпириски студии кои независно една од друга, ја потврдуваат статистичката значајност на врската помеѓу иницијалното ниво на финансискиот развој и идните стапки на дологорочен раст, акумулација на капитал и зголемена продуктивност (Levine, 1997).

Видови на истражувачки модели

Постојат два вида на модели кои ги истражуваат каналите на влијание на финансискиот систем и нивото на неговиот развој врз економскиот раст. *Првите модели* во рамки на класичната, а подоцна и неокласичната економија, акцентот го стават на акумулацијата на капитал преку менување на стапката на заштеда и/или со реалоцирање на заштедите кон различни капитално-производни технологии. Движечка сила на економскиоит раст во моделот на раст на Solow на краток и среден рок е акумулацијата на физичкиот капитал детреминирана од стапката на штедење. Главните претпоставки на моделот се совршена конкуренција, хомоген производ, хомоген капитал, константни приноси, совршена размена на капиталот и работната сила и опаѓачка маргинална продуктивност на работната сила и капиталот: економиите што започнуваат со пониски нивоа на почетен капитал се очекува да растат побрзо од побогатите земји и да конвергираат со нивото на доход на водечката земја, (Solow 1956, 1957). *Вторите модели* дефинираат дека функциите кои ги извршува финансискиот систем ја зголемуваат стапката на технолошки иновации. Во овие модели Romer и Lucas го вклучуваат технолошкиот развој како ендогена варијабла на растот, а претпоставката за совршена конкуренција е заменета со имперфектна конкуренција и растечки приноси од обем (Romer,1990; Lucas, 1988).

Графикон бр.3: Теоретски приказ на финансиите и растот

Извор: Levine Ross (1997). „Financial Development and Economic Growth: Views and Agenda" Journal of economic literature, Vol.XXXV,1997.

Теоретските и емпириски истражувања за финансиите и растот

Goldsmith во 1969 година ја истражува врската момеѓу макроекономските индикатори и развиеноста на финансискиот систем врз примерок од 35 земји во период од 1860 до 1963 година. Тој ја истражува вредноста на средствата на финансиските посредници како % од БНП и заклучува дека постои груб паралелизам помеѓу економскиот и финансискиот развој. Тој смета дека дел од расположливите податоци за неколку земји укажуваат дека периодите на побрз економски раст (иако не без исклучок) се придружени со натпросечна стапка на финансиски развој (Goldsmith, 1969). Исто така King и Levine во 1993 година вршат студија врз 80 земји во интервалот од 1960 до 1989 година при тоа употребувајќи четири мерки за нивото на финансискиот развој: ликвидните средства на финансискиот систем како % од БДП, степенот до кој централната банка наспроти комерцијалните банки алоцира кредит, стапката на кредит пласиран кај приватниот сектор наспроти вкупниот домашен кредит и стапката на кредит пласиран кај фирмите поврзана со БДП. Сублимирано е дека финансискиот систем кој алоцира повеќе кредитна маса до приватните фирми е поефикасен во однос на оној кој кредитира државни тела и институции. Исто така поодвлечена е позитивната статистичка корелација помеѓу стапката на реален БДП per capita и степенот на алокација на кредитите до приватниот сектор. Притоа ја даваат следната регресиона равенка како илустрација за силната поврзаност на четирите индикатори за финансиска развиеност ($F_{(i)}$) и трите растечки индикатори ($G_{(i)}$): стапката на долгорочниот раст на релен БДП per capita, акумулацијата на капиталот и растот на продуктивноста:

$$G_{(j)} = \alpha + \beta F_{(i)} + \gamma X + \varepsilon$$

Студијата утврдила дека зголемувањето на ликвидните средства на финансискиот систем како % од БДП од 0,2% (во земјите со забавен раст) до нивото на земјите со побрз раст (0,6%), ќе предизвика зголемување и на стапката на раст на БДП per capita за речиси 1% годишно. (King and Levine, 1993).

Наместо заклучок

Како детреминанти кои ги определуваат нивото на развиеност, функционалноста и ефикасноста на финансискиот пазар во пазарни услови, економската литература ги наведува: почитување на сопственичките права и плурализам во сопственоста, независност на економските субјекти во креирањето на деловната политика во пазарно опкружување, егзистирање на развиен финансиски систем, самостојност на комерцијалните банки, широк спектар на хартии од вредност, пазарно формирање на цената на финансиските средства и хартиите од вредност, релативна стабилност на куповната и интервалутната вредност на

домашната валута, висок степен на суверенитет на монетарните власти, отвореност на домашниот пазар кон меѓународниот и висок степен на концентрација на финансиските средства. Постои растечко тело на емпириски анализи кои покажуваат дека нивото на развој на финансиските пазари зависи од нивото на развој на економијата во целост. Во рамки на среднорочните фактори на влијание се вбројуваат:

- Макроекономската стабилност и нејзиното позитивно влијание врз големината и ликвидноста на финансискиот пазар. Релативно ниската и стабилна инфлација доведува до ниски и стабилни реални каматни стапки како цена на капиталот;
- Постоење на сеопфатна и ефикасна правна рамка што ќе обезбеди заштитата на правата на инвеститорите;
- Развиеност на институционалните инвеститори и на небанкарските финансиски институции;
- Развиената банкарска интермедијација претставува значаен индикатор за повисоко ниво на развиеност на институционалната инфраструктура на финансискиот ситем, во смисла на правна рамка за заштита на правата на кредиторите и адекватни сметководствена и ревизорска рамка.

Литература

- Николовска Вратеовска, Д. (2015). *Економската стабилност низ призма на финансискиот систем*, НУУБ Гоце Делчев, Штип
- Raymond W. Goldsmith, R. W. (1969)- *Financial Structure and Development*, Catalogue.nla.gov.au, 1969
- King and Levine (1993)-“Finance and Growth:Shumpeter Might be Right“ *Quartely Journal of ecomomics*, 1993
- Levine, R. (1997). *Financial Development and Economic Growth: Views and Agenda, Journal of economic literature, Vol.XXXV,1997*
- Lucas, R. (1988). “On the Machanics of Economic Development“ *Journal of monetary economics*, 1988
- Levine, R. (1997). ,,Financial Development and Economic Growth: Views and Agenda,, *Journal of economic literature*, Vol.XXXV,1997
- PRS Group (2014). *International Country Risk Guide*, the PRS group, Inc.
- Romer P. (1990). “Endogenous Technological Change“, *Journal of political economy*, 1990
- 9. Solow R. (1956). “A Contribution to the Theory of Economic Growth“, *Quartely journal of economics*, 1956
- Solow R. (1957).“Technical Change and the Aggregate Production Function“, *Review of economics and statistics*, 1957